

چەتر

نووسىنى: محەمەد فەرىق حەسەن

وردە وردە تىنى گەرما بە گىانە ماندووۋەكەت دەگات و جەستە كرژەكەت خاۋ دەبىتتەۋە. سەرنج لەچاۋى شىنى زۇپا نەۋىتتەكەۋە دەگويزىتتەۋە بۇ چاۋە شىنەكانى ناسك. كەلەم دەمەدا بە سىنىيەكەۋە ھاتە ژوورئ و لەبەردەمتا داينا. تۆ ھەرچەندە لە دەرەۋەش كرز، سەغلت و ماندوو بى، كە گەراپتەۋە مال و چاۋت بە ناسك كەوت لەشت خاۋ دەبىتتەۋە. ھېمىن، ۋەك مەلىكى دەستەمۆت لىدى.. ئەۋا ناسك شىرتە سوورەكەي، كە مەلۇي پەرچە زەردەكەي پى بەستىۋو ترازاند و تاڭكەيەك لەزىرى بەسەر شان و گەردنە سىپپەكەيدا بەردايەۋە و بەرامبەرت دانىشت.. بە جووتە پارز و نیاز ؛ بە ورچە پەرۆينەكانيانەۋە، ھەر يەكەۋ خۆي بەسەر رانىكتدا دا.. لە چاۋ ترووكاندىكتا پروومەتى ھەردوو كىانت ماچ كرد.. ناسك بە پەرۆشەۋە پروانىيە رەنگى رەش داگىرساوت و وتى:

- بخۆ سەردار با سارد نەبىتتەۋە.

دەستەكانت لەسەر سىنىيەكە كەوتنە جوولە و دەست و برد.. ھاۋكات بىرىشت پاشەۋپاش جوولە و بە پروداۋەكانى ئەم ئىۋارەيدا چوۋەۋە.. دواي پىنج وانەي ناو زاق و زىقى مىشك كاس كەرى مندالان، يەكاندەردوو خزايتە نىۋ پۇلى فىرخوازەۋە و بەرەۋەروى ھالۋى ھيس و بۇن دوۋكەلى زۇپا نەۋىتتەكە بوۋىتتەۋە. لەو جۆرە زۇپايانە مەگەر تاك و تەرا لە مائە دوۋرەكانى شاردا بەكار بەيتىرىن.. بۇنى مەي بە ئەلكۋولى قورس داچىتراۋ و دوۋكەلى جگەرە لووتيان چوۋزانىتتەۋە. ناچار لەگەل ئەو سەرمایەشدا، دەرگەي پۇلت بە شوپن خۇتا ئاۋەلا ھىشتەۋە. سەرخۇشى ئەم ئىۋارەيەي پۇل نەۋزادى فیتەر بوو. لەسەر مىزى پىشەۋەي رىزى ناۋەراست بەرامبەر تەختە رەشەكە دانىشتىۋو. چوۋىتە پەنايەۋە و بە ھىمنى دەستت نايە سەر شانى و پىتوت:

- بىن ئەرك بفرمىۋو لە دواۋە دانىشە، بەرچاۋى برادەرەكانت گرتوۋە!

نەۋزاد ورتەي لىۋەنەھات. لە جىي خۆي پالىدايەۋە. چاۋەكانى كەمى كردەۋە. ئەو گەلخۇيانە دەپروانى و دەنگى لىۋەنەھات. لووتىشى ۋەك سەلكە چەۋەندەر سوور ھەلگەراۋو. لە پرىكتا نىزگەرە گرتى. ھەردوو دەستى دادايە سەر ئەملا و ئەۋلای مىزەكە و جىرە جىرە پىخست. يەكەم تەكان نەختالى پاشەلى لەمىزەكە ھەلپرى. ۋەلى خۆي بەپىۋە رانەگرت و زرم كەۋتەۋە سەرى. بە چاۋى نىۋە نوستوو و نىۋە بىدارەۋە، لەۋە دەچوو دواي لە ھۇش خۇ چوۋنىكى قوول بە ئاگا ھانىتتەۋە و راست بوۋىتتەۋە. ئەو نوۋزە نوۋزىكى لىۋەنەھات، بىۋە جىي سەرنجى فىرخوازان و بە جارى ھەموو زەينى داگىر كردىۋو. نىزگەرەكەش بەرى نەدەدا، لەپەر گەلى بلو كردەۋە و پىلاۋە چەۋرەكانى لە كاشىيەكان گىراند و دواي چەند جارى خلىسك بردن ھەردوو دەستى دادايە سەر مىزەكە و بەچەند ھەۋل و تەقەللايەك راست بوۋە. ئەمجا نوشتاپەۋە؛ دەستىكى بە مىزەكەي خۆي و دەستىكىشى بەۋەي دواي خۇيەۋە گرت و ھاتە دەرەۋە و لە نىۋان دوو رىز مىزدا بەمۇلەق ۋەستا. بالەكانى ۋەك ھى مەيموون درىژ، بەملاۋ ئەۋلادا شۇر. دەستى بە گىرفانى شەروالە رەشە چەۋرەكەيدا كرد و دەنگە نەعنايەكى بەدەستەۋە ھات و نايە دەمى. بەدەم ملچە ملچەۋە، بە ھەنگاۋى خوارو خىچ بۇ دواۋەي پۇلەكە جوولە. رەتتىكى برد و نوشتاپەۋە. بە لەرزە لەرز و زۇر لەخۇ كردن كەمى راست بوۋە. پىشتوئىنە رەشەكەي لۇبەكى نىشتىۋو سەر سمتى. پەنجەكانى ۋەك جەمام بوۋىن، شىۋەي شەن شاش رايگرتىۋو. سەرى دەپرۇيى و پاشەلى نەدەپرۇيى.. تەۋقى سەرى لە ئاست دىۋارى دواۋەي پۇل بوو، ئەو دىۋارەي كە ھەتا بالاي زەلامىش كەس رەنگەكەي پىتەدەزانى. ئەو چوۋ بەرانى شاخ شكاۋ بە دەم لەتر و رەت بردنەۋە خۇ نەۋىستانە بالە درىژەكانى بۇ لاي يەكەدى دەھاتن و دەگەرەنەۋە. ددانەكانى لە چىرەۋە دەبردن و كىپرە كىپرە جىرە جىرە ناسازيان لىۋەنەھات. ۋىستى ھىچ بەبى كەمى خۇي گورج بكتەۋە، كەچى چوۋ شلكە نەمامى دەم با، بەملا و ئەۋلادا لار دەبوۋە. لەپەر لەنگەرى تىكچوو، بۇ پىشەۋە رەتتىكى توندو خىراي برد. نىزگەرەكەيشى لەكۇل نەدەبوۋە. بەدەم لەنگەر تىكچوۋنەۋە پۇي، ھەر پۇي.. لەۋەدابوو شەرە شۇقىك لەگەل دىۋارە چلكنەكەدا بكا، بەلام بەۋەي باش بوو دەستەكانى ھاتنەۋە ياد و بە مىزىك خۇي گرتەۋە، كە ھەمە ئەسلان ي لەسەر دانىشتىۋو. پاش دوو سى جوۋلەي گۇشە تىژ لە مىزەكەي دواي دواۋە گىرسايەۋە و پىشتى بە دىۋارە چلكنە ساردەكەۋە دا، پرمە پرمى پىنگەنن لە فىرخوازەۋە بەرەنگارى مۇرەي خۇت و خىسەي گەلخۇيانەي نەۋزاد بوۋە.

- سەردار، لەو دەچن ئەم ئېوارەيە دالغەت زۆر بى.. خۆ فېرخواز سەغەلبان نەکردووى؟!

- نانا، هېچى خراب پرووى نەداوه!

لەو زىندە خەو ەرادەپەرى. كەوچكە كە بۆ زارت دەبەى. لە بەرامبەر و تەنیشتەو، وەك لىژنەدار كىتب لەسەر يەك ھەلچنراون. چاويكيان پيدا دەگېرى و نىگەرانى چوون مۆتەكە سواری شانت دەبى. ديسانەو دەچیتەو نېو حىيانە جەنجالەكەى خۆت.. "ھەيانە ھى ئەو سەردەمەن، كە قوتايى ناوئەندى بووم و بەو پۆژانە زۆر كەمەى ھەمبەو و لەدەمى خۆم گرتۆتەو كرىوم، كەلچ كىتبى دانسەھيان تىدايە، پەنگە لەم شارە گەورەيەدا تەنيا چەند كەسەك ھەيانە، ئەوتا ناتوانم كىتبەخانەيەكى وەھايان بۆ بكرم كۆيان بكتەو، ئەگەر ھەر وەھا بمىننەو شى و تۆز دەيانرێتى، ئەمە چ ديمەنىكە، ژوورىك ئەلقاو ئەلقى كىتب بى، ژمارەيەكى زۆرىشانم خوئندوونەتەو، كە مالم گواستەو كۆل ھەلگىرىك پىتى وتم، مالمەكەت برىتيە لەفەردە كىتب، بەراست ئىمە مالم دەگويزىنەو يان قوتابخانە، راستى وت، ئەگەر سەرخاوەيەكم پىويست بى دەبى ھەموويان تاووتوو بكەم و وەك ئاشەوانم لىبى ئەوجا بۆم دەدۆزىتەو، ئەرى بۆ نەيانفرۆشم بىان دەم بە..."

زەرى سىنى و پيالە ھىنايتىيەو لای ناسك. مەچەكى بە كورته مووى زىرپىن لە بەر تىشكى نېونەكان دەبرىسكىتەو.. پەنجەى سپى و درىزى بە نىنۆكى سوورى تىز، پيالەيەك چاى لە پىشت دانا.. دواى سەرنجى گەرم ووردبوونەو قوول تاكو بتوانى پەى بە نىبى و تىكە و لىكەى ناخت بيا، زار ھەلدەھىتتەو.. خونجە گولەباخىكى سوورى پايىزە دەگەشیتەو و دەلى:

- ئەوئەندەى لىكمەدەرەو، چاەكەت بخۆرەو سەردار.

زەردەخەنەيەك پەرىوتە سەر لىوت، نىگاتان برىوتە يەك و پىتى دەلى:

- نان.. ناسك گيان ھىچ كارىك بى لىكدانەو نابى.. دىبى؟.. ئەو كوان پاز و نياز؟!

- نوستن.

- نوستن؟ چ زوو؟.. تۆ بزانه فرىا ناكەوم دوو قسەيان لەتەكدا بكەم!

- دەزانم نىگەرانى چىت!

- چووزانى ناسك؟.. لەدلمای؟! .. خۆ لەدلمای نىت؟!

- مەراقى كىتبەكانت دەخۆى. نە كىتبەخانەيەكت بۆ بەرادان دان و نە دەست بەردارىشان دەبى. وەك بەزەبىت

پاپاندا بىتەو، لە ئېوارەو خەمناك بە بالاپاندا دەروانى!

راز، ورجە پەرىنەو بوو كە شووشە چاوشىنەكەى و نياز، پىكابە پلاستىكىيە سوورەكەى لەسەر راخەرەكە خىبىشتەو، چاوش دەبرىتە پىكابە مندالانەكە. پىكاب گەورە دەبى، گەورەتر، دەبىتە ئوتومىكىكى ئاسايى. ئەمجا دەبىتە پىر گەراچىك ئوتومىكىل، لەوئەو بىرت بۆ گۆرەپانى بەر مەلبەندەكە، مەلبەندى نەھىشتنى نەخوئندەوارى بازەدا، كە دىمەنەكەى رىك لەو دەچى بۆنەيەكى شادى تىدا بەرپۆە بچى. وەك ئەوئەى شىرىنى كچە شۆخىكى بۆ كورە دەولمەندىكى شار لى بخورىتەو.. يان كۆنگرەيەكى لى گرىدەرى.. ئوتومىكى بچووكى گرانبەھى ھەمەرەنگ و مۆدىل بەرز لەوئەو وستاون. جۆرەھا باركىش لەوئەو. ھەر يەكەو لە پەنايەكدا و پرووى لەلایەك. مامۆستايان و سىن چوار فىرخواز نەبن، ھەموو ئەوانى دى بەسواری ئوتومىكىل خۆيان دىن و دەچن. شوپتەكە زياتر لە پىشانگەى ئوتومىكىل دەچن تاكو مەلبەندى نەھىشتنى نەخوئندەوارى.. جگە لەنەوزادى فیتەر، كە بەدەم مەلچە مەلچى نەعنا مژىنەو، دەزوولەى لىكى گەبىشتنەو سەر مېزەكەى، ھەموويان ھەلساند و نۆرە ھاتە سەر كەمال سىسەر.. لەگەل دوو سىن نەرمە كۆكەدا، سەر قۆلى مرادخانىيەكەى قەدكردو تانزىك تانىشكى ھەلگرد و دەستى دايە كلۆبەك تەباشىر. بەدەم نووسىنەو، وەك بزمار بەتەنەكەدا بىتى، كىرە كىر و زىكە زىكىكى لپۆە دەھات؛ ددانتى پىن ھال دەبۆو.. كەمال سىسەر چوار شانەيەكى سوورە بوو. ئەو دەبىقاند و ھىزى دەدايە بەرخۆى و سوورتر ھەلدەگەرا و لەگەل زەبر نواندى ئەودا تەختە رەشى قەد دىوارەكە وەك بىشكەى شەق و شىر دەھات و دەچوو. بە دەم بۆلە بۆل و بلمە بلمەو، كە لە راستىدا بە حىنجەى وشەكانەو خەرىك بوو، جەنجالىيەكى وەھى خستبوو پۆلەكەو، وەك ژوورەكە بەجارى بەدەيان فىرخوازی جمەى بى.. تۆش بە ديارىانەو ئەوق بىووى.

كەمال چار ناچارى لە نووسىن دەووستا. تەختە سەرەكەى لە سەر كاشىيە پىس و تەرەكان دەقۆستەو، بەردەم نووسىنەكەى پى دەسرى؛ وەك رى بۆ وشەكان خۆش بكاو پاشان يەكسەر لەئاستى خۆى بەرىدەدايەو، ئەمجا

ئالۆسكاوه كەت دەنېشت. كەمال دابەزى. بە دەستە سېرىكى زەردى گەورە جامى پېشەوھى ئوتومبىلەكەى مالى و سوار بۆۈە. جامەكانى كونېر قەپات كرد و بوارى بۆ دزەى با نەھېشتەوھ. بابەكەش توندتر دەبوو. كلووه بەفرەكانى خېراتر دەفراند.. تۆش پشئوئى پالتۆكەت جەراند. لەپىكت بە قزتا هېئاو قەيتانى پىلاوھكانت توند كردنەوھ. كەمال پىي بەكلاجدا ناو گېرى بۆ نمرە يەك جولاند. پىكاب دەرىپەرى و لە دواوھ دوو كەلىكى خۆلەمىشى لىن پەيدا بوو.. تۆيش پەنجەت بە دوگمەى چەتردا نا. تەپتەكى كىي لېوھ هات و كراپەوھ. تەپەى چەترە رەشەكەت تىكەل بە فرەى پىكابە سىپپەكە و گقەى كرىوھە بوو. رەش و سپى، كۆنتراست بەرامبەر يەك وھەستان..

چەتر، پارچەك موشەماو ژمارەيەك تەل و دەسكىكى پلاستىكىيە. بەرگەى كرىوھ و رەشەباى ئەم شارە ناگرئ. ئەمە جگەلەوھى رەنگە لە كارو فرمان دوام بخت.. ئوتومبىلېش، ئامېرىكى شارستانى پېويست و گرانبەھايە. بەراورد ناكرئ. هېچ خالىكى ھاوبەشيان لەئىواندا نىيە.. دەستى چەپت ئاخنىيە گىرفانى پالتۆكەت و تەنبايال رېت گرەبەر.. هېلى تەرىب، هېلى چەماوھ و تىك پەرىوت بىنى.. ئەمانە شوپن چەرخى ئوتومبىلەكانن بەفرەكەيان چال كردوھ. گۆرەپانىك بەفرى بە شوپن تايە نەخشائو دەبىنى.. گۆرەپانى بەرىنى بەردەم ئەم مەلەبەندە، دوورپىانە، تۆ و ئەوان، چەتر و ئوتومبىل، خويئندەوار و نەخويئندەوار لىك جيا دەكاتەوھ...

دەپرۇبىشى و كلووى بەفر لەبان چەترەكەت دەنېشتەوھ.. وردە وردە رەنگى بەفر، بەسەر رەنگى چەترەكەدا زال دەبوو.. لەبەر خۆتەوھ دەدوئى: "ئى كە ماندووم، خۆ من نە سەربازم و نە پۇلىسى تافى ئىشك گرتم. نازانم بۆ مېز و كورسىيەكم پىن رەوا ناينن تا منبىش هېچ نەبى وەك ئەو سەرخۆشانەى فېرە خويئندىان دەكەم؛ ھەر كە ماندوو بووم بتوانم تاوئ دىنېشم و پشووېك بەدم، دلنېام دواى چەند سالىكى دى تووشى نەخۆشەكانى پشەت دېم و كەسېش بەھانامەوھ نايە، نازانم بۆ دانېشتن بۆ مامۇستا قەدەغەيە، ئەمانەى دەرسىان پىدەلېم چەند بە ئاسانى پارە لەسەر يەك كەلەكە دەكەن كەچى وەكى دى دواى ئەو ھەموو رەنجەى لەگەلئاندا بە خەسارى دەدەم ھەتا رستەيەك دەنووسن ئارەقى شېن مۆر دەردەدەن و قىر دەلئ جق، وەفا نەماوھ، تۆ بزائە قوتابىيە خاوەن ئوتومبىلەكانم چۆن پشئيان تىكردم و بە تەنبا جئيان هېشتم، سوارېش ئاگای لە پىادە نىيە، راستە چەتر و ئوتومبىل بەراورد ناكرئ، بەلام خۆ مەرحېش نىن بۆ تواناى مرؤف، دابەش بوونى سامان پەيوەندى بە توانا ئاستى رۆشنىرىيەوھ نىيە، كارەكە لەوھ ئالۆزتر و گەورەتە، ھەرەسى گەورە ھەرەسى رەوشت بە شوپن خۆيدا دىنى، بەھەر حال، كئىبەكانم بفرؤشم، قەمەرەبەكى خراپۆكەى لى بكرم دەھا باشتر..."

كلو بەفر چەشنى پەپوولە پايىزەى دەم با دەفرېن. لەزىر چەترەوھ دزەيان بۆ پرووت دەكرد. باراستاى بەفر لە ژىر پىلاوھ ھەرزان بەھاكاتتا دەپەسترايەوھ و كرتەيەكى نەرمى لېوھ دەھات. لەو دەمادا لەوھدابوو دەستى بى دەستكېشى دەسكى چەتر گرتووت برچىن، نۆرەت پىكرد و ئاخنىتە گىرفانى پالتۆكەت..

سەر ھەلدەبىرى، ناسك دىوانە شىعرىكى جزوبەندكراوى بە دەستەوھەيە. چەترى قزە زىرپىنەكەى بەسەردا ھەلدەوھ و تەواو ئاگای لە دەوروبەر برارە. زەردەخەنەيەك نىشتە سەر لېوانت. لەوھدایە تەمى خەيالآت و پەژارەكانت برەوئتەوھ. روخسارت بەرە بەرە دەكرېتەوھ. بىن خشپە لېي دەچىتە پېشەوھ. چەترى پرچە زىرپىنەكەى لەسەر روخسار لادەبەى و سەردەنېن بەيەكەوھ. ھەناسەتان تىكەل دەبى.. تىنى گەرمىيەكى ئارام بەخش دەگاتە ماسولكەو دەمارە ماندووھكانت و ئەو ھېشتا ھەر دىوانەكەى بەدەستەوھەيە.. لە چاوترووكاندنىكدا پشئوئى رۆبە پەمبەكەى دەترازىتى و دەست دەگىرى. دىوانەكە دەخەيتە لاوھ.. لىك دەئالېن، باوھش بەكەمەرىدا دەكەى بەگوئىدا دەچىتى:

- كئىبەكانم نافرؤشم!

- نا سەردا، مەيانفرؤشە، خۆشم شىعەرەكانت بۆ دەخويئتمەوھ!

21.08.1987